

Rum diýdiňizmi?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Rum diýdiňizmi? RUM DIÝDIŇIZMI?

Türk – Soltan Ýawuz Selim üçin eşek diýmekdi...

Türk – Koçi beg üçin bimessep ejnebididi...

Türk – Hoja Nasreddin Ependi üçin maslykdy, hilebazdy, bolgusyzdy...

Türk – Naima üçin azgyndy, betnyşandy, gödekdi, jahyldy...

Türk – Nefi üçin Allanyň yrfan çeşmesinden mahrum galanlardy...

Türk – Baky üçin gödekdi...

Türk – Hapyz Çelebi üçin ataňam bolsa öldürmäge degişlidi...

Türk – Sadrazam Kuýujy Myrat üçin kellesi kesilmeli adamdy...

Türk – Aksaraýly Kerimetdin Mahmyt üçin ýarak itdi. Melgundy...

Türk – Merzifonly Seyit Abdurahman Eşref üçin deňsiz-taýsyz zalymdy...

Türk – Geliboluly Mustapa Aly üçin kirlidi, hapysady...

Türk – Taşlyjaly Ýahýa üçin neberesi guramyşyň biridi...

Türk – Baş ilçisi Moraly Çuhadyr Ahmet üçin haýwandan tapawudy ýok mahlukdy...

Türk – Tokatly Nuri üçin şäheriň dilini bilmeýän haýwandy...

Türk – Şeýhulyslam Mustapa Sabri üçin iniňi tisingindiriji nejisdi...

Türk – Soltan Wahdetdin üçin dini, şejeresi, aňyrsy, kimdigi, ýurdy näbelli, jahyllar sürüsidi...

Gaharyňyz gelmesin, yzyny dowam etmeliň!

Osmanly:

– Ermenilere, “Milleti-Sadyka”...

– Araplara, “Kowmy-Nejip”...

– Rumlara “Rimli” manysyny berýän “Romeos” diýip, öz türklerini, ine, şeýdip kemsitdi, masgaralady.

Ýeri, türkler özüni nähili görýärdi?

• **Türküň ahwaly**

"Birinji ders meni geň galdyrypdy. Bu tümen şol wagtky milletiň bir bölegidi. Hemmesi-de Anadolynyň türkmen obalaryndan ýygnanandy. Biz obalylary dindar we yňdarma häsiýetli hasaplaýardyk. A meň görenlerim diňe jahyldylar.

Emma olar meni ikinji dersde hasam geň galdyrdylar. Birinji berlen sowallara beren jogaplaryndan görnüşi ýaly bu esgerler diňe haýsy dine uýýandygyny däl, haýsy halkdandygyny-da bilenoklardy. "Biz haýsy halkdan?" diýlende her kelleden bir ses çykdy:

"Biz türk dälmi?" diýenimde, hemmesi birden "Estagpyrylla" diýip jogap berdiler. Türklügi kabul edenoklardy. Emma biz türk ahwetini! Bu goşun türk goşunydy. Türklük üçin söweşýärdik. Birnäçe asyrlara çeken başdan geçirmelerden soň bar çykalgamyzy diňe türklük bolup bilerdi. Emma, gynansak-da, "biz türk dälmi?" diýip soranymda, "Estagpyrylla" diýip jogap berenleriň pikiriçe türk diýmek "gyzylbaş" diýmekdi.

Dininde, milletinde bitewilik bolmadyk bu tümen her dersde görşüm ýaly ýaşaýan döwletiniň adyny, nämedigini, patyşasynyň adyny, döwletiň merkezini, serkerdebaşysyny we onuň wekiliniň kimdigini bilenok.

Watan meselesine ýetende işler bütinleý bulaşdy. Gepiň keltesi, watanymyzyň nirededigini bilýän ýokdy. Aýdýan bar zatlary ugur-utgasyz, esassyz, manysyz we ýalňyşdy..."

Şewket Süreýýa Aýdemir (1897-1976) öz durmuş ýoluny ýazan "Suwy gözleýän adam" ("Suyu Arayan Adam") kitabynda türkleri şeýle suratlandyrdy...

• **Ýurtdaşlyk baýramy**

Falih Rýfky Ataý (1894-1971) "Batys ýyllary" atly kitabynda öz deň-duşlaryny osmanlynyň soňky nesil çagalary hökmünde suratlandyrdy.

"Özüme birinji gezek haçan türk diýendigim ýadyma düşenok. Biziň çagalygymyzda "türk" – gödek we ýabany diýmekdi. Yslam ymmatyndan we osmanlydyk. Ýlmyhallarda baş dersimiz "diniň we milletiň birdigini" öwrenmekdi.

"Watan" sözüni agzamak gadagandy. Ony men ulalamsoň Namyk

Kemaly okan günlerimde kitapda gördüm. Gulagym bilen bolsa diňe "Meşrytyýetden" soň eşitdim.

Biz patyşanyň gullarydyk. Mekdebiň meýdançasynnda her gün agşam hatara durup, "Ýaşasyn, patyşahymyz!" ("Padişahım çok yaşa!") diýip gygyrardyk..."

Şuňa çenli ýazanlarymyň, gürrüňsiz, bir maksady bar:

Mustapa Kemalam osmanlynyň soňky neslindendi. Ol türküň osmanly häkimiýeti tarapyndan nähili masgaralanýandygyny gördi, başyndan geçirdi. Osmanly intelligensiýasynyň Babyalyda "Türk" sözüni arap aksenti bilen "Terk" diýip ýazyşlaryny ýatdan çykarmady. ("Terk" sözüniň köplük manysy arapçada "Etrak" diýmekdi we türklere "İdrâki biidrak" (Etraki-bidrak) – "düşünjesiz türkler", "akmak türkler" diýýärlerdi!) A... Türk – Atatürk üçin ýyldyrymdy, tüweleýdi, dünýäni ýagtyldan güneşdi. Şonuň üçinem...

Togsan bir ýyl öň... 1928-nji ýylyň 23-nji maýynda Ýokary Halk mejlisi (TBMM) 1312 belgili "Türk ýurtdaşlygy" ("Türk raýatlygy") kanunyny kabul etdi. Şeýdibem...

Birnäçe asyrlap depgilenip gelen Türk ýurtdaşlyk statusy bilen derejelendi.

Osmanly bilen respublikanyň tapawudy, ine, şundady.

Şu günlerde...

Osmanlysyraýan käbir AKP-liler Ekrem Ymamoglynyň "türk" däl-de, "rumdygyny" aýdyp, ony kemsitmäge çytraşýar! Diýmek indi... "Türk" osmanlyda bolşy ýaly, masgaralanýan-depgilenýän söz däl.

Zamananyň ruhy özgeripdir: Türk – beýikdir, belentdir...

Atatürk üstün çykdy.

Ýurtdaşlyk baýramyňyz gutly bolsun!

Soner ÝALÇYN.

"SÖZCÜ" gazeti, 23.05.2019 ý. Publisistika